

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે
આર/ક્રિમિનલ મિસ. એપિલિકેશન (એફઆઈઆર/હુકમ રદ કરવા માટે) નં.
૨૦૮૫/૨૦૨૬

મંજૂરી અને સહી માટે:
માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી એમ. કે. ઠક્કર

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના

પ્રગતિ આહીર ઉર્ફે પ્રગતિ ભીમાભાઈ નંદાણીયા
વિરુદ્ધ
ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

ઉપસ્થિતિ:
અરજદાર(રો) નં. ૧ તરફે વકીલ શ્રી પી.એસ. ચંપાનેરી (૨૧૪) વતી શ્રી કે.પી. ચંપાનેરી
સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ તરફે એડિ. પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી મીત ઠક્કર

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રીમતી એમ. કે. ઠક્કર
તારીખ: ૧૦/૦૮/૨૦૨૬
ચુકાદો

૧. ભારતીય નાગરિક સુરક્ષા સંહિતા, ૨૦૨૩ ની કલમ ૫૨૮ હેઠળ હાલની અરજી દાખલ કરીને, અરજદાર-આરોપીએ ભારતીય ન્યાય સંહિતાની કલમ ૭૨, પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન ફ્રોમ સેક્સ્યુઅલ ઓફેન્સીસ (પોકસો) એક્ટ,

૨૦૧૨ ની કલમો ૨૩ અને ૨૩(૪) તથા જુવેનાઇલ જસ્ટિસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૧૫ ની કલમ ૭૪(૩) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે આટકોટ પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલી એફઆઇઆર જેનો સી.આર. નં. ૧૧૨૧૩૦૯૨૨૫૦૫૭૩/૨૦૨૫ છે, તેમજ તેમાંથી ઉદ્ભવતી તમામ આનુષંગિક કાર્યવાહીઓને હાલના અરજદાર પૂરતી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવા અરજ કરેલ છે.

હકીકતલક્ષી વિગતો:

૨. અરજદારના કેસ મુજબ, તેઓ ઇન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસ પક્ષ સાથે સંકળાયેલા એક યુવા સામાજિક કાર્યકર છે. તેમને આશરે ૬ વર્ષ અને ૮ મહિનાની વયની એક સગીર બાળકી પર ૧૩ વ્યક્તિઓ દ્વારા જાતીય હુમલો કરવામાં આવ્યો હોવા અંગેની માહિતી આશરે તા. ૦૮.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ અથવા તેની આસપાસ મળી હતી. તેને અનુસરીને, એક એફઆઇઆર નોંધવામાં આવી હતી. અરજદાર, ભોગ બનનાર અને તેના પરિવારના સભ્યોની શારીરિક અને માનસિક સ્થિતિ અંગે ચિંતિત સામાજિક કાર્યકર હોવાના નાતે, ભોગ બનનાર અને તેના પરિવારના સભ્યોને તેમનો હૃદયપૂર્વકનો ટેકો આપવા અને કાનૂની માર્ગદર્શન પૂરું પાડવા માટે તેમના સાથીદારો સાથે ભોગ બનનારના નિવાસસ્થાને ગયા હતા. સદર મુલાકાત દરમિયાન, અરજદારે તેમની અંગત ફેસબુક પ્રોફાઇલ, એટલે કે, "પ્રગતિ આહીર" પર ફોટોગ્રાફ્સ અને ટૂંકી વિડિયો ક્લિપ્સ સાથે એક લેખિત પોસ્ટ અપલોડ કરી હતી. એવો આક્ષેપ છે કે, સદર

વિડિયો કિલપમાં, ભોગ બનનારના રહેણાંક વિસ્તારની આસપાસનો પરિસર જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો, જે કથિત રીતે ભોગ બનનારની ઓળખ જાહેર કરવા સમાન હતો. વધુમાં એવો આક્ષેપ છે કે સોશિયલ મીડિયા પર ફરિયાદકર્તા દ્વારા અપલોડ કરવામાં આવેલા ફોટોગ્રાફ્સ ભોગ બનનારના સંબંધીની ઓળખ જાહેર કરવા સક્ષમ હતા અને, તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, હાલના અરજદારે બી.એન.એસ., ૨૦૨૩ અને પોક્સો એક્ટ, ૨૦૧૨ ની જોગવાઈઓ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કર્યા છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારને પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર દ્વારા તા. ૧૪.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ એક નોટિસ પાઠવીને તા. ૧૭.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ સવારે ૧૧:૦૦ વાગ્યે હાજર રહેવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, તા. ૧૬.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ, સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશનમાંથી એક ફોન આવ્યો હતો જેમાં તેમને તા. ૧૭.૧૨.૨૦૨૫ ના બદલે તા. ૧૮.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ હાજર રહેવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. તદનુસાર, અરજદાર સંબંધિત પોલીસ સ્ટેશન સમક્ષ હાજર રહ્યા હતા, જ્યાં તેમનું નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું. તે સમયે, પોલીસ અધિકારીએ અરજદારના મોબાઈલ ફોનમાંથી ફેસબુક પોસ્ટ અને સંબંધિત તસવીરોની તપાસ કરી હતી. ત્યારબાદ, મોબાઈલ ફોન અરજદારને પરત કરવામાં આવ્યો હતો અને તેમને પોલીસ સ્ટેશનમાંથી જવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, તા. ૨૨.૧૨.૨૦૨૫ ના રોજ, અરજદારને બીજી નોટિસ આપવામાં આવી હતી; જો કે, અરજદારે કેટલીક સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલા હોવાથી થોડો સમય માંગ્યો હતો. ત્યારબાદ, વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર એવા આક્ષેપ સાથે દાખલ

કરવામાં આવી હતી કે, સોશિયલ મીડિયા પર પોસ્ટ અપલોડ કરીને, અરજદારે ભોગ બનનારની ઓળખ જાહેર કરી હતી, કારણ કે પોસ્ટમાં, જોકે ભોગ બનનાર, ફરિયાદકર્તાની પત્ની અને ફરિયાદકર્તાના ચહેરા અસ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે, રહેણાંક વિસ્તાર અને આસપાસના સ્થળો સ્પષ્ટપણે દેખાય છે, જેના દ્વારા અરજદારે ભોગ બનનારની ઓળખ જાહેર કરી હતી. એવો પણ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે, હાલના અરજદારની સાથે, અન્ય ૨૫ થી ૩૦ વ્યક્તિઓ પણ જોવા મળે છે અને માત્ર પ્રસિદ્ધિ મેળવવાના હેતુથી જ આવા ફોટોગ્રાફ્સ, વિડિયો અને લેખિત પોસ્ટ્સ અપલોડ કરવામાં આવ્યા હતા, જે આ કોર્ટ સમક્ષ પડકારનો વિષય છે.

૩. અરજદાર તરફે વકીલ શ્રી પી.એસ. ચંપાનેરી વતી ઉપસ્થિત વકીલ શ્રી કે.પી. ચંપાનેરી, અને સામાવાળા-રાજ્ય તરફે એ.પી.પી. શ્રી મીત ઠક્કર દ્વારા સહાયિત પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી હાર્દિક દવેને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪. વકીલ શ્રી ચંપાનેરી દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ન તો કથિત પોસ્ટ કે ન તો કોઈ કથિત વિડિયોમાં સગીર ભોગ બનનાર બાળકીનું નામ, સરનામું, શાળાની વિગતો અથવા કોઈ અંગત વિગતો જાહેર કરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, પોક્સો એક્ટની કલમ ૨૩ અને જુવેનાઈલ જસ્ટિસ એક્ટની કલમ ૭૪ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અરજદારે એક સામાજિક કાર્યકર તરીકે

શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વક કામ કર્યું હતું અને ભોગ બનનારની છબી તથા પરિવારના સભ્યોની છબી અસ્પષ્ટ રાખવાની ખાતરી કરી હતી. દુર્ભાવના, શોષણ અને વ્યાપારી લાભના કોઈ આક્ષેપો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે માત્ર રહેણાંક વિસ્તાર અને આસપાસના પરિસર અથવા પુખ્ત વયના પરિવારના સભ્યોની કથિત દૃશ્યતા, સગીર ભોગ બનનારના કોઈપણ નામ આપ્યા વિના અથવા ચિત્રણ વિના, કાયદાની નજરમાં બાળકની ઓળખ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે જાહેર કરવા સમાન ગણવા માટે પૂરતી ન હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વક કામ કરતા સામાજિક કાર્યકર અને કાયદેસરની અભિવ્યક્તિને ગુનાહિત બનાવે છે, જેનાથી ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૯(૧)(એ) અને ૨૧ હેઠળના મૂળભૂત અધિકારોનું ઉલ્લંઘન થાય છે, વિશેષ કરીને જ્યારે એફઆઈઆરમાં અરજદારની સોશિયલ મીડિયા પોસ્ટ અને ભોગ બનનારને થયેલ કથિત નુકસાન કે પૂર્વગ્રહ વચ્ચે કોઈ નિકટવર્તી કારણભૂત સંબંધ પ્રગટ થતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બી.એન.એસ.એસ. ની કલમ ૧૭૩ ની જોગવાઈઓ હેઠળ, એફઆઈઆર એવા કારણોસર ટકી શકે તેવી નથી કે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆરમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપો જાતીય હુમલાનો ભોગ બનનાર સગીર બાળકની ઓળખ જાહેર કરવા સંબંધિત છે. ભોગ બનનાર સગીર હોવાથી, વિશેષ અધિનિયમ, એટલે કે પોક્સો ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે અને બી.એન.એસ.એસ. ની કલમ ૭૨ ની જોગવાઈઓ નહીં, અને તે કારણસર પણ, વાદગ્રસ્ત અરજી રદ થવાને પાત્ર છે.

૫. તેનાથી વિપરીત, એ.પી.પી. શ્રી મીત ઠક્કર દ્વારા સહાયિત પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી હાર્દિક દવેએ રજૂઆત કરી છે કે જે ફેસબુક પોસ્ટ અપલોડ કરવામાં આવી છે તે ભોગ બનનારના નિવાસસ્થાનની ઓળખ, આસપાસના સ્થળો તેમજ ભોગ બનનારના પરિવારના સભ્યોના વડીલોના ફોટોગ્રાફ્સ સ્પષ્ટપણે જાહેર કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ભોગ બનનારને સંભાળ અને રક્ષણની જરૂર છે અને સોશિયલ મીડિયા પર ભોગ બનનારની ઓળખ જાહેર કરવાથી ભોગ બનનારનું નિવાસસ્થાન પણ ખુલ્લું પડી શકે છે, અને પરિવારના સભ્યોના ફોટોગ્રાફ્સ સાથે, જાતીય ગુનાનો ભોગ બનનાર બાળક ગુનાના આચરનારાઓ અથવા તેમના સાથીદારો દ્વારા બદલાની કાર્યવાહીના જોખમમાં આવી શકે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બાળકના અધિકારમાં ગોપનીયતાના રક્ષણના અધિકારનો સમાવેશ થાય છે અને ભારતના બંધારણ ઉપરોક્ત મૂળભૂત અધિકારોની ખાતરી આપે છે, અને ભોગ બનનારની ઓળખ જાહેર કરીને, અરજદારે પ્રથમદર્શી ગુનો કર્યો છે જેમાં ઝડપી ટ્રાયલ જરૂરી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં સુધી પોક્સો ની પ્રસ્તુતતા અને બી.એન.એસ. ની અપ્રસ્તુતતા અંગેના કારણનો સંબંધ છે, આ તબક્કે તેની તપાસ થઈ શકે નહીં, કારણ કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ, રેકૉર્ડ પરના પુરાવા ધ્યાને લીધા પછી, અરજદારને બંને કલમો માટે અથવા બેમાંથી કોઈપણ એક કલમ માટે દોષિત ઠેરવતો હુકમ પસાર કરી શકે છે. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, બી.એન.એસ.એસ. ની કલમ પરંતુ હેઠળ અંતર્ગત હકૂમતનો ઉપયોગ ન કરવા રજૂઆત કરવામાં આવી છે.

૬. સંબંધિત પક્ષકારોના વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો ધ્યાને લીધા પછી અને તપાસ દરમિયાન એકત્રિત કરવામાં આવેલી સામગ્રીનો સંદર્ભ લેતા, તે સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે કે અરજદારે ભોગ બનનારનું નિવાસસ્થાન, આસપાસના સ્થળો તેમજ પરિવારના સભ્યોના ફોટોગ્રાફ્સ દર્શાવતી પોસ્ટ સોશિયલ મીડિયા પર મૂકી હતી. આ કોર્ટે બી.એન.એસ. ની કલમ ૭૨ અને પોક્સો એક્ટની કલમ ૨૩ નો સંદર્ભ લીધો છે, જે નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવેલ છે:

"બી.એન.એસ. ની ૭૨. અમુક ગુનાઓનો ભોગ બનનાર વ્યક્તિની ઓળખ જાહેર કરવી, વગેરે. –

(૧) જે કોઈ વ્યક્તિ એવી કોઈપણ વ્યક્તિનું નામ અથવા કોઈપણ બાબત છાપે છે અથવા પ્રકાશિત કરે છે કે જેનાથી તેની ઓળખ જાહેર થઈ શકે કે જેની વિરુદ્ધ કલમ ૬૪ અથવા કલમ ૬૫ અથવા કલમ ૬૬ અથવા કલમ ૬૭ અથવા કલમ ૬૮ અથવા કલમ ૬૯ અથવા કલમ ૭૦ અથવા કલમ ૭૧ હેઠળનો ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે અથવા જણાઈ આવ્યું છે (આ કલમમાં હવે પછી ભોગ બનનાર તરીકે ઉલ્લેખિત છે) તેને બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટે ગમે તે પ્રકારની કેદની શિક્ષા કરવામાં આવશે અને તે દંડને પાત્ર પણ થશે.

(૨) પેટા-કલમ (૧) માંની કોઈ પણ બાબત ભોગ બનનારનું નામ અથવા કોઈપણ બાબત છાપવા અથવા પ્રકાશિત કરવાને લાગુ પડતી નથી કે જેનાથી ભોગ બનનારની ઓળખ જાણી શકાતી હોય જો આવું છાપકામ અથવા પ્રકાશન- (એ) પોલીસ સ્ટેશનના ઈન્ચાર્જ અધિકારી અથવા આવા ગુનાની તપાસ કરતા પોલીસ અધિકારીના લેખિત હુકમ દ્વારા અથવા તેના હેઠળ આવી તપાસના હેતુઓ માટે શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વક કરવામાં આવ્યું હોય; અથવા

(બી) ભોગ બનનાર દ્વારા અથવા તેની લેખિત સત્તાથી કરવામાં આવ્યું હોય; અથવા

(સી) જ્યાં ભોગ બનનાર મૃત્યુ પામેલ હોય અથવા બાળક હોય અથવા અસ્થિર મગજની વ્યક્તિ હોય, ત્યાં ભોગ બનનારના નજીકના સગા દ્વારા અથવા તેની લેખિત સત્તાથી કરવામાં આવ્યું હોય:

પરંતુ શરત એ છે કે નજીકના સગા દ્વારા કોઈપણ માન્યતા પ્રાપ્ત કલ્યાણ સંસ્થા અથવા સંગઠનના ચેરમેન અથવા મંત્રી, પછી તે ગમે તે નામે

ઓળખાતા હોય, તેમના સિવાય અન્ય કોઈને આવી સત્તા આપવામાં આવશે નહીં.

સ્પષ્ટીકરણ. આ પેટા-કલમના હેતુઓ માટે, "માન્યતા પ્રાપ્ત કલ્યાણ સંસ્થા અથવા સંગઠન" એટલે કેન્દ્ર સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ વતી માન્યતા પ્રાપ્ત સામાજિક કલ્યાણ સંસ્થા અથવા સંગઠન.

પોક્સો એક્ટની ૨૩. મીડિયા માટેની પ્રક્રિયા. (૧) કોઈપણ વ્યક્તિ સંપૂર્ણ અને પ્રમાણભૂત માહિતી મેળવ્યા વિના કોઈપણ પ્રકારના મીડિયા અથવા સ્ટુડિયો અથવા ફોટોગ્રાફિક સુવિધાઓમાંથી કોઈપણ બાળક પર કોઈ અહેવાલ બનાવશે નહીં અથવા ટિપ્પણીઓ રજૂ કરશે નહીં, જે તેની પ્રતિષ્ઠા ઘટાડવા અથવા તેની ગોપનીયતાનું ઉલ્લંઘન કરવાની અસર કરી શકે છે.

(૨) કોઈપણ મીડિયામાં કોઈ અહેવાલો બાળકની ઓળખ જાહેર કરશે નહીં જેમાં તેનું નામ, સરનામું, ફોટોગ્રાફ, પરિવારની વિગતો, શાળા, પડોશ અથવા અન્ય કોઈપણ વિગતોનો સમાવેશ થાય છે જે બાળકની ઓળખ જાહેર કરવા તરફ દોરી શકે છે:

પરંતુ શરત એ છે કે લેખિતમાં નોંધવાના કારણોસર, સદર અધિનિયમ હેઠળ કેસ ચલાવવા માટે સક્ષમ વિશેષ અદાલત, જો તેના મતે આવી જાહેરાત બાળકના હિતમાં હોય તો, આવી જાહેરાત કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે.

(૩) મીડિયા અથવા સ્ટુડિયો અથવા ફોટોગ્રાફિક સુવિધાઓના પ્રકાશક અથવા માલિક તેમના કર્મચારીના કૃત્યો અને ક્ષતિઓ માટે સંયુક્ત રીતે અને અલગથી જવાબદાર રહેશે.

(૪) કોઈપણ વ્યક્તિ જે પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે તે છ મહિનાથી ઓછી ન હોય પરંતુ જે એક વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટે ગમે તે પ્રકારની કેદની શિક્ષાને પાત્ર થશે અથવા દંડ સાથે અથવા બંને સાથે શિક્ષાને પાત્ર થશે."

૭. બંને કલમોના સંયુક્ત વાંચન પર, તે અસંદિગ્ધપણે સ્પષ્ટ છે કે એક પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે જેના દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિ સંપૂર્ણ અને પ્રમાણભૂત માહિતી મેળવ્યા વિના કોઈપણ પ્રકારના મીડિયા અથવા સ્ટુડિયો અથવા ફોટોગ્રાફિક સુવિધામાં કોઈપણ બાળક પર કોઈ અહેવાલ અથવા ટિપ્પણી કરશે

નહીં જે ભોગ બનનારની પ્રતિષ્ઠા ઘટાડવા અથવા તેની ગોપનીયતાનું ઉલ્લંઘન કરવાની અસર કરી શકે છે. વધુમાં, કોઈપણ મીડિયામાં કોઈ અહેવાલ બાળકની ઓળખ જાહેર કરશે નહીં, જેમાં તેનું નામ, સરનામું, ફોટોગ્રાફ્સ, પરિવારની વિગતો, શાળા, પડોશ અથવા અન્ય કોઈપણ વિગત કે જે બાળકની ઓળખ જાહેર કરવા તરફ દોરી શકે છે તેનો સમાવેશ થાય છે, અને આવી બાબતના પ્રકાશક સદર કૃત્ય માટે સંયુક્ત રીતે અને અલગથી જવાબદાર રહેશે.

૮. સર્વોચ્ચ અદાલતે, નિપુણ સક્ષેના વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, રિપોર્ટેડ ઈન (૨૦૧૯) ૨ એસ.સી.સી. ૭૦૩ માં નોંધાયેલા મામલામાં, ઓળખ જાહેર કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે માર્ગદર્શિકા બહાર પાડી છે. સંબંધિત ફકરાઓ નીચે મુજબ પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવેલ છે:

૩૭. કલમ ૨૩ ની પેટા-કલમ (૧) કોઈપણ વ્યક્તિને પ્રથમ સંપૂર્ણ અને પ્રમાણભૂત માહિતી મેળવ્યા વિના કોઈપણ બાળક પર કોઈપણ સ્વરૂપમાં, પછી તે લેખિત, ફોટોગ્રાફિક અથવા ગ્રાફિક હોય, કોઈ અહેવાલ દાખલ કરવા અથવા કોઈપણ ટિપ્પણી કરવા માટે પ્રતિબંધિત કરે છે. કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા મીડિયા એવી કોઈપણ ટિપ્પણી કરી શકે નહીં કે જે બાળકની પ્રતિષ્ઠા ઘટાડવા અથવા બાળકની ગોપનીયતાનું ઉલ્લંઘન કરવાની અસર કરી શકે. કલમ ૨૩ ની પેટા-કલમ (૨) સ્પષ્ટપણે ઠરાવે છે કે કોઈપણ મીડિયામાં કોઈ અહેવાલ બાળકની ઓળખ જાહેર કરશે નહીં જેમાં નામ, સરનામું, ફોટોગ્રાફ, પરિવારની વિગતો, શાળા, પડોશ અથવા અન્ય કોઈપણ વિગતોનો સમાવેશ થાય છે જે બાળકની ઓળખ જાહેર કરવા તરફ દોરી શકે છે. આ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ધારાસભાનો આશય એ હતો કે બાળકની ઓળખ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે જાહેર થવી જોઈએ નહીં. "અન્ય કોઈપણ વિગતો" શબ્દસમૂહને વ્યાપક પરિમાણે આપવું પડશે અને તેને ફક્ત એજુસ્ટેડ જેનેરીસ તરીકે વાંચી શકાય નહીં. ધારાસભાનો આશય એ છે કે બાળકની ગોપનીયતા અને પ્રતિષ્ઠાને નુકસાન ન પહોંચે. તેથી, કોઈપણ માહિતી જે બાળકની ઓળખ જાહેર કરવા તરફ દોરી શકે છે તે મીડિયા દ્વારા પ્રગટ કરી શકાતી નથી. મીડિયાએ માત્ર સાવચેત રહેવાનું નથી પરંતુ મીડિયા પર એવી ફરજ

લાદવામાં આવી છે કે તે સુનિશ્ચિત કરે કે તે એવું કંઈ ન કરે અને એવી કોઈ માહિતી ન આપે જે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે બાળકની ઓળખ જાહેર કરવા તરફ દોરી શકે.

XXX

૪૨. કાયદાના સંઘર્ષમાં રહેલા બાળકની ઓળખ તરફ દોરી શકે તેવું નામ, સરનામું, શાળા અથવા અન્ય વિગતો મીડિયામાં જાહેર કરી શકાતી નથી. આવા બાળકની કોઈ તસવીર પ્રકાશિત કરી શકાતી નથી. એક બાળક જે કાયદાના સંઘર્ષમાં નથી પરંતુ કોઈ ગુનાનો, ખાસ કરીને જાતીય ગુનાનો ભોગ બનેલ છે તેને આ રક્ષણની વધુ જરૂર છે.

XXX

૪૫. કલકત્તા હાઈકોર્ટે બિજોય કેસ [બિજોય વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી., ૨૦૧૭ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન કેસ ૪૧૭: ૨૦૧૭ કિ.એલ.જે. ૩૮૯૩] માં કાયદાની જોગવાઈઓનું અક્ષરશઃ અને ભાવનાત્મક રીતે પાલન થાય, અને ભોગ બનનાર બાળકના મૂળભૂત અધિકારો અને અન્ય મૂળભૂત માનવ અધિકારોનું રક્ષણ થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે અન્ય નિર્દેશો પણ આપ્યા છે. અમે આ તમામ નિર્દેશો સાથે સંમત છીએ. જોકે આ નિર્દેશોમાં ચર્ચાયેલા કેટલાક મુદ્દાઓ આ કેસમાં ચુસ્તપણે ઉદ્ભવતા નથી, તેમ છતાં અમે બાળકોના અધિકારો સાથે વ્યવહાર કરી રહ્યા છીએ તે બાબત ધ્યાને રાખીને, અમે કલકત્તા હાઈકોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશોને આ ચુકાદાના એનેક્ષર ૧ તરીકે જોડી રહ્યા છીએ. અમે દેશની તમામ હાઈકોર્ટોની તમામ જુવેનાઈલ જસ્ટિસ કમિટીના તમામ અધ્યક્ષો અને સભ્યોને કલકત્તા હાઈકોર્ટના ચુકાદા અને તેમાં જારી કરાયેલા નિર્દેશોનો અભ્યાસ કરવા વિનંતી કરીએ છીએ અને તેઓ દરેક હાઈકોર્ટ/રાજ્યની ચોક્કસ જરૂરિયાતોને ધ્યાનમાં રાખીને સમાન નિર્દેશો જારી કરી શકે છે.

XXX

૫૦.૧ કોઈપણ વ્યક્તિ પ્રિન્ટ, ઇલેક્ટ્રોનિક, સોશિયલ મીડિયા, વગેરેમાં ભોગ બનનારનું નામ છાપી કે પ્રકાશિત કરી શકશે નહીં અથવા દૂરના સંજોગોમાં પણ એવા કોઈપણ તથ્યો જાહેર કરી શકશે નહીં જે ભોગ બનનારની ઓળખ તરફ દોરી શકે અને જે સામાન્ય જનતા સમક્ષ તેની ઓળખ છતી કરે.

૫૩. એનેક્ષર ૧

(બિજોય વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી. [બિજોય વિ. સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી., ૨૦૧૭ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન કેસ ૪૧૭: ૨૦૧૭

કિ.એલ.જે. ૩૮૯૩], એસ.સી.સી. ઓનલાઇન કેલ પેરા ૪૦ માં કલકતા હાઇકોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલા નિર્દેશો)

"૧. સદર અધિનિયમ હેઠળ ગુનો આચરવા અથવા ગુનો આચરવાની સંભાવના અંગે ફરિયાદ મેળવનાર પોલીસ અધિકારી અથવા સ્પેશિયલ જુવેનાઇલ પોલીસ યુનિટ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૯ અનુસાર તરત જ તેની નોંધણી કરશે અને બાળક અને/અથવા તેના માતાપિતાને વિના મૂલ્યે એક નકલ આપશે અને બાળક અથવા તેના માતાપિતા અથવા એવી કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેના પર બાળક વિશ્વાસ અને ભરોસો ધરાવે છે તેમને કાનૂની સહાય અને પ્રતિનિધિત્વના તેમના અધિકાર વિશે જાણ કરશે અને જો બાળક તેના કાનૂની પ્રતિનિધિત્વની વ્યવસ્થા કરવામાં અસમર્થ હોય, તો સદર અધિનિયમની કલમ ૪૦ હેઠળ જરૂરી કાનૂની સહાય/પ્રતિનિધિત્વ માટે બાળકને ડિસ્ટ્રિક્ટ લીગલ સર્વિસીસ ઓથોરિટી સમક્ષ મોકલશે. પોક્સો ની કલમો ૪, ૬, ૭, ૧૦ અને ૧૨ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ સંબંધે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ નોંધવામાં નિષ્ફળતા પીનલ કોડ ની કલમ ૧૬૬-બી હેઠળ દંડકીય જવાબદારી આકર્ષિત કરશે કારણ કે ઉપરોક્ત ગુનાઓ સદર દંડકીય જોગવાઈમાં ઉલ્લેખિત પીનલ કોડ ના ગુનાઓ સાથે સજાતીય અને/અથવા સમકક્ષ છે.

૨. એફઆઈઆર ની નોંધણી પર પોલીસ અધિકારી જ્યારે પણ જરૂરી હોય ત્યારે તાત્કાલિક કટોકટી તબીબી સહાય માટે, અને/અથવા સદર અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ તબીબી તપાસ માટે બાળકને તાત્કાલિક આગળ મોકલશે અને સદર અધિનિયમની કલમ ૨૫ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ભોગ બનનારનું નિવેદન નોંધવાની ખાતરી કરશે. જો પોલીસ અધિકારી અથવા સ્પેશિયલ જુવેનાઇલ પોલીસ યુનિટનો એવો અભિપ્રાય હોય કે બાળક જુવેનાઇલ જસ્ટિસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૦૦ ની કલમ ૨(ડી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "સંભાળ અને રક્ષણની જરૂરિયાતવાળા બાળક" ની વ્યાખ્યામાં આવે છે, [જે જુવેનાઇલ જસ્ટિસ (કેર એન્ડ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન) એક્ટ, ૨૦૧૫ દ્વારા યોગ્ય રીતે સંશોધિત થયેલ છે] તો સદર પોલીસ અધિકારી અથવા સ્પેશિયલ જુવેનાઇલ પોલીસ યુનિટ કાયદા અનુસાર બાળકની સંભાળ, રક્ષણ, સારવાર અને પુનર્વસન પૂરું પાડવા માટે અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી ચાઇલ્ડ વેલફેર કમિટી સમક્ષ બાળકને તરત જ મોકલશે.

૩. જ્યારે પણ એફઆઈઆર ની નોંધણી અંગે સ્પેશિયલ કોર્ટને જાણ કરવામાં આવે, ત્યારે સ્પેશિયલ કોર્ટ ઉપર જણાવેલ નિર્દેશો ૧ અને ૨ માં દર્શાવેલ કાયદાની ઉપરોક્ત જરૂરિયાતોનું પાલન કરવા અંગે તપાસ એજન્સી પાસેથી યોગ્ય પૂછપરછ કરવી જોઈએ અને જો જરૂરી હોય તો, કાયદા અનુસાર તેનું પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે જરૂરી હુકમો કરવા જોઈએ.

૪. પોલીસ સ્ટેશનના ઈન્ચાર્જ અધિકારી અને સ્પેશિયલ જુવેનાઈલ પોલીસ યુનિટ સહિત કેસના તપાસ અધિકારી એ સુનિશ્ચિત કરશે કે તપાસ દરમિયાન ભોગ બનનારની ઓળખ જાહેર ન થાય, ખાસ કરીને સદર અધિનિયમની કલમ ૨૪ હેઠળ ભોગ બનનારનું નિવેદન નોંધતી વખતે (જે વ્યવહાર હોય ત્યાં સુધી ભોગ બનનારના નિવાસસ્થાને અથવા તેની પસંદગીના સ્થળે અથવા તેના માતાપિતા/વાલીના સ્થળે કરી શકાય છે, જે સંજોગો હોય તે મુજબ), સદર અધિનિયમની કલમ ૨૫ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તેની તપાસ, કલમ ૧૯(૫) હેઠળ કટોકટી તબીબી સહાય માટે બાળકને આગળ મોકલવું અને/અથવા સદર અધિનિયમની કલમ ૨૭ હેઠળ તબીબી તપાસ વખતે.

૫. તપાસ એજન્સી કોઈપણ મીડિયામાં ભોગ બનનારની ઓળખ જાહેર કરશે નહીં અને ન્યાયના હિતમાં સ્પેશિયલ કોર્ટની સ્પષ્ટ પરવાનગી સિવાય આવી ઓળખ કોઈપણ રીતે જાહેર ન થાય તેની ખાતરી કરશે. પોલીસ અધિકારી સહિત કોઈપણ વ્યક્તિ કાયદાની ઉપરોક્ત જરૂરિયાતનો ભંગ કરશે તેની સામે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૩(૪) અનુસાર કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

૬. કેસની ટ્રાયલ સદર અધિનિયમની કલમ ૩૭ અનુસાર ઇન કેમેરા ચલાવવામાં આવશે અને સદર અધિનિયમની કલમ ૩૬ માં પૂરી પાડવામાં આવેલ આરોપી વ્યક્તિથી ભોગ બનનારને અલગ રાખવાની પ્રક્રિયાને અનુસરીને બિનજરૂરી વિલંબ વિના ભોગ બનનારની જુબાની તાત્કાલિક નોંધવામાં આવશે. વારંવાર વિરામ આપીને માતાપિતા, વાલી અથવા એવી કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેના પર બાળક વિશ્વાસ અને ભરોસો ધરાવે છે તેની હાજરીમાં બાળક-અનુકૂળ વાતાવરણમાં કોર્ટ દ્વારા ભોગ બનનારની જુબાની નોંધવામાં આવશે અને સ્પેશિયલ કોર્ટ બાળકની વારંવાર, આક્રમક અથવા હેરાન કરતી પૂછપરછની મંજૂરી આપશે નહીં ખાસ કરીને તેના ચારિત્ર્ય હનન અંગે કે જે આવી તપાસ દરમિયાન બાળકના ગૌરવને હાનિ પહોંચાડી શકે છે. યોગ્ય કેસોમાં, સ્પેશિયલ કોર્ટ ઉલટતપાસ દરમિયાન ઘટના સંબંધિત તેના પ્રશ્નો લેખિતમાં કોર્ટને સુપરત કરવા માટે બચાવ પક્ષને કહી શકે છે અને કોર્ટ ભોગ બનનારને સમજી શકાય તેવી ભાષામાં અને યોગ્ય તથા બિન-આક્રમક રીતે આવા પ્રશ્નો પૂછશે.

૭. જો ભોગ બનનાર વિદેશમાં હોય અથવા દૂરના સ્થળે રહેતો હોય અથવા અનિવાર્ય સંજોગોને કારણે પુરાવા નોંધવા માટે કોર્ટમાં શારીરિક રીતે હાજર રહેવા અસમર્થ હોય, તો વિડિયો કોન્ફરન્સ દ્વારા તેની જુબાની નોંધવાનો આશરો લેવામાં આવશે.

૮. ભોગ બનનારની ઓળખ ખાસ કરીને તેનું નામ, માતાપિતાનું નામ, સરનામું અથવા આવી ઓળખ જાહેર કરી શકે તેવી અન્ય કોઈપણ વિગતો

સ્પેશિયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવતા ચુકાદામાં જાહેર કરવામાં આવશે નહીં સિવાય કે ઓળખની આવી જાહેરાત બાળકના હિતમાં હોય.

૯. એફઆઈઆર ની નોંધણી દ્વારા સદર અધિનિયમ હેઠળ કોઈપણ ગુનો આચરવા અંગેની માહિતી મળ્યા પછી સ્પેશિયલ કોર્ટ પોતાની મેળે અથવા ભોગ બનનારની અરજી પર રાહત અથવા પુનર્વસન માટે બાળકની તાત્કાલિક જરૂરિયાતો અંગે તપાસ કરશે અને રાજ્ય તથા ભોગ બનનાર સહિતના અન્ય અસરગ્રસ્ત પક્ષકારોને સુનાવણીની તક આપ્યા પછી વચગાળાના વળતર અને/અથવા બાળકના પુનર્વસન માટે યોગ્ય હુકમ કરશે. કાર્યવાહીના અંતે, આરોપી દોષિત ઠરે કે નહીં, અથવા એવા કેસોમાં જ્યાં આરોપી મળી આવ્યો ન હોય અથવા ફરાર થઈ ગયો હોય, સ્પેશિયલ કોર્ટને ખાતરી થાય કે ગુનો આચરવાને કારણે ભોગ બનનારને નુકસાન અથવા ઈજા થઈ છે તો તે ભોગ બનનારની તરફેણમાં યોગ્ય અને વ્યાજબી વળતર મંજૂર કરશે. પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન ફ્રોમ સેક્સ્યુઅલ ઓફેન્સીસ રૂલ્સ, ૨૦૧૨ ના નિયમ ૭(૩) માં નિર્ધારિત કાર્યા મુજબ ભોગ બનનારને થયેલ નુકસાન અને ઈજા તથા અન્ય સંબંધિત પરિબળોને ધ્યાનમાં રાખીને વળતરની રકમ નક્કી કરવામાં આવશે અને તે વિકિટમ કોમ્પેન્સેશન ફંડમાં નિર્ધારિત લઘુત્તમ રકમ સુધી મર્યાદિત રહેશે નહીં. વચગાળાનું/અંતિમ વળતર કાં તો વિકિટમ કોમ્પેન્સેશન ફંડમાંથી અથવા કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૫૭-એ હેઠળ સ્થાપિત અન્ય કોઈપણ વિશેષ યોજના/ફંડમાંથી અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા હેઠળ સ્ટેટ લીગલ સર્વિસીસ ઓથોરિટી અથવા ડિસ્ટ્રિક્ટ સર્વિસીસ ઓથોરિટી કે જેમના હાથમાં ફંડ સોંપવામાં આવ્યું છે તેમના દ્વારા ચૂકવવામાં આવશે. જો કોર્ટ પ્રસ્તુત કેસમાં વચગાળાનું અથવા અંતિમ વળતર આપવાનો ઇનકાર કરે છે તો તેણે તેમ ન કરવા માટેના તેના કારણો નોંધવા પડશે. આ રીતે ચૂકવવામાં આવેલ વચગાળાનું વળતર, ટ્રાયલના અંતે સદર અધિનિયમની કલમ ૩૩(૮) અનુસાર સ્પેશિયલ કોર્ટ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવેલા અંતિમ વળતર સામે, જો કોઈ હોય તો, સરભર કરવામાં આવશે.

૧૦. સ્પેશિયલ કોર્ટ એ સુનિશ્ચિત કરશે કે પોક્સો હેઠળના કેસોમાં ટ્રાયલ અયોગ્ય રીતે લંબાય નહીં અને સદર અધિનિયમની કલમ ૩૫(૨) અનુસાર પક્ષકારોને ગેરવાજબી મુલતવી રાખ્યા વિના ગુનાની નોંધ લીધાના એક વર્ષની અંદર પ્રાધાન્યપણે ટ્રાયલ શક્ય તેટલી ઝડપથી પૂર્ણ કરવા માટે તમામ પગલાં લેશે."

૯. ઉપરોક્ત ચુકાદામાં ઠરાવવામાં આવેલ કાયદાનો સિદ્ધાંત સ્પષ્ટ કરે છે કે પોક્સો એક્ટની કલમ ૨૩ બાળકની ઓળખ કોઈપણ રીતે જાહેર કરવા પર

પ્રતિબંધ મૂકે છે, અને કાયદાની સદર જરૂરિયાતનો ભંગ કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ સામે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૩(૪) અનુસાર કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

૧૦. વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પોક્સો, એક વિશેષ કાયદો હોવાથી, સામાન્ય કાયદા, એટલે કે બી.એન.એસ. પર પ્રબળ રહેશે, અને પોક્સો તથા કલમ ૨૩ હેઠળ પોક્સો હેઠળનો ગુનો એક વર્ષથી ઓછી સજાને પાત્ર છે, તેથી, તે બિન-અમલપાત્ર (નોન-કોન્સિડરેબલ) ગુનાની શ્રેણીમાં આવશે.

૧૧. આ દલીલની ચકાસણી કરવા માટે, આ કોર્ટે જ્ઞાનેન્દ્રસિંહ ઉર્ફે રાજસિંહ વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., રિપોર્ટેડ ઇન ૨૦૨૫ એસ.સી.સી. ઓનલાઈન એસ.સી. ૫૧૭ ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાનો સંદર્ભ લીધો છે જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ કેસ એવો હતો કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાને પોક્સો તેમજ આઈ.પી.સી. બંને હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા, અને સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ગુનાઓ ઓવરલેપ થતા હોવાથી, વિશેષ કાયદો સામાન્ય કાયદા પર પ્રબળ રહેશે અને વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા બંને ગુનાઓ માટે અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ નોંધી શકાય નહીં. પોક્સો એક્ટની કલમ ૪૨એ પર આધાર રાખીને, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અસંગતતાની હદ સુધી અન્ય કાયદાઓની જોગવાઈઓ પર પોક્સો એક્ટની જોગવાઈઓની અધિભાવી અસર

(ઓપરરાઈડિંગ ઈફેક્ટ) રહેલી છે. સર્વોચ્ચ અદાલતે, ઉપરોક્ત રજૂઆતો સાથે અસંમત થતાં, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"૧૭. એકમાત્ર નિર્ણાયક પ્રશ્ન જેનો આ રીતે નિર્ણય કરવાનો રહે છે તે એ છે કે શું અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ આઈ.પી.સી. હેઠળ નોંધવી જોઈતી હતી કે પછી વિશેષ કાયદાની જોગવાઈઓ, એટલે કે, પોક્સો એક્ટની કલમ ૪૨એ, પ્રબળ રહેશે, જેનાથી આઈ.પી.સી. ની કલમો ૩૭૬(૨)(એફ) અને ૩૭૬(૨)(આઈ) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે અપીલકર્તાને આપવામાં આવેલી સજા અમાન્ય ઠરે છે.

૧૮. આ મુદ્દાનો નિર્ણય કરવા માટે પોક્સો એક્ટની કલમો ૪૨ અને ૪૨એ પ્રસ્તુત થશે અને સરળ સંદર્ભ માટે નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છે:—

"૪૨. વૈકલ્પિક સજા.— જ્યાં કોઈ કૃત્ય અથવા ક્ષતિ આ અધિનિયમ હેઠળ અને પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ ની કલમો ૧૬૬એ, ૩૫૪એ, ૩૫૪બી, ૩૫૪સી, ૩૫૪ડી, ૩૭૦, ૩૭૦એ, ૩૭૫, ૩૭૬, [૩૭૬એ, ૩૭૬એબી, ૩૭૬બી, ૩૭૬સી, ૩૭૬ડી, ૩૭૬ડીએ, ૩૭૬ડીબી], [૩૭૬ઈ, કલમ ૫૦૮ અથવા ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી એક્ટ, ૨૦૦૦ (૨૦૦૦ નો ૨૧) ની કલમ ૬૭બી] હેઠળ પણ શિક્ષાપાત્ર ગુનો બને છે, તો તે સમયે અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદામાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, આવા ગુના માટે દોષિત જણાયેલ ગુનેગાર માત્ર આ અધિનિયમ હેઠળ અથવા પીનલ કોડ, ૧૮૬૦ હેઠળ જે વધુ પ્રમાણની સજા પૂરી પાડે છે તે હેઠળ શિક્ષાને પાત્ર થશે.

૪૨એ. અધિનિયમ અન્ય કોઈપણ કાયદાના અપમાનમાં નથી.— આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદાની જોગવાઈઓ ઉપરાંત રહેશે અને તેના અપમાનમાં રહેશે નહીં અને, કોઈપણ અસંગતતાના કિસ્સામાં, આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અસંગતતાની હદ સુધી આવા કોઈપણ કાયદાની જોગવાઈઓ પર અધિભાવી અસર ધરાવશે."

૧૯. પોક્સો એક્ટની કલમ ૪૨ ના માત્ર વાંચનથી તે સ્પષ્ટ થશે કે જ્યારે કથિત કૃત્યો અથવા ક્ષતિઓ આઈ.પી.સી. અને પોક્સો એક્ટ બંને હેઠળ ગુનો બનાવે છે ત્યારે, જે કાયદો વધુ પ્રમાણની સજા નિર્ધારિત કરે છે તે લાગુ કરવો પડશે.

૨૦. વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આર. બાલાસુબ્રમણ્યમે એવી દલીલ કરીને ભેદરેખા દોરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો કે પોક્સો એક્ટની કલમ ૪૨એ ઠરાવે

છે કે જ્યાં પોક્સો એક્ટની જોગવાઈઓ અને અન્ય કોઈપણ કાયદા વચ્ચે અસંગતતા હોય, ત્યાં વિશેષ કાયદાની જોગવાઈઓ અસંગતતાની હદ સુધી અધિભાવી અસર ધરાવશે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે પોક્સો એક્ટની કલમો ૩/૪ હેઠળના ગુનામાં આજીવન કેદની સજા નથી, જેનો અર્થ વ્યક્તિના બાકીના કુદરતી જીવન માટે કેદ થાય છે, તેથી પૂરી પાડવામાં આવેલી સજામાં અસંગતતાને જોતાં આરોપીને ફક્ત સદર જોગવાઈ હેઠળ સજા થઈ શકી હોત અને આઈ.પી.સી. ની કલમો ૩૭૬(૨)(એફ) અને ૩૭૬(૨)(આઈ) હેઠળ નહીં.

૨૧. અમને લાગે છે કે સદર રજૂઆતમાં ગુણવત્તાનો અભાવ છે. સ્પષ્ટપણે જોતાં, કલમ ૪૨ અને કલમ ૪૨એ ના કાર્યક્ષેત્રો સંપૂર્ણપણે અલગ ક્ષેત્રોમાં છે. કલમ ૪૨ ખાસ કરીને સજાના પ્રમાણ સાથે સંબંધિત છે જે આદેશ આપે છે કે જ્યારે કોઈ ચોક્કસ કૃત્ય અથવા ક્ષતિ પોક્સો એક્ટ અને આઈ.પી.સી. અથવા ઇન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી એક્ટ, ૨૦૦૦ ની જોગવાઈઓ બંને હેઠળ ગુનો બનાવે છે ત્યારે, ગુના માટે દોષિત જણાયેલ ગુનેગાર પોક્સો એક્ટ હેઠળ અથવા આઈ.પી.સી. ની જોગવાઈઓ હેઠળ જે વધુ પ્રમાણની સજા પૂરી પાડે છે તે હેઠળ શિક્ષાને પાત્ર થશે.

૨૨. બીજી બાજુ, પોક્સો એક્ટની કલમ ૪૨એ, પ્રક્રિયાગત પાસાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે અને જ્યાં બે અધિનિયમો એકબીજા સાથે અસંગત હોય ત્યાં તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા પર પોક્સો એક્ટની જોગવાઈઓને અધિભાવી અસર આપે છે. તેથી, પોક્સો એક્ટની કલમ ૪૨એ ની જોગવાઈઓનું, કલ્પનાના કોઈપણ તબક્કે, સમર્થકારી જોગવાઈ, એટલે કે પોક્સો એક્ટની કલમ ૪૨ ના વ્યાપ અને ક્ષેત્રને રદબાતલ કરે તે રીતે અર્થઘટન કરી શકાય નહીં.

૨૩. પરિણામે, અમારો એવો મત છે કે આઈ.પી.સી. ની કલમો ૩૭૬(૨)(એફ) અને ૩૭૬(૨)(આઈ) તથા પોક્સો એક્ટની કલમો ૩/૪ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ સંપૂર્ણપણે વાજબી છે...."

૧૨. આ કોર્ટે કાયદા ઘડવાના હેતુનો, ખાસ કરીને બી.એન.એસ. ની કલમ ૭૨ અને પોક્સો એક્ટની કલમ ૨૩(૪) નો સંદર્ભ લીધો છે, જે દર્શાવે છે કે દરેક બાળકને ગૌરવ સાથે જીવવાનો, માનસિક અને શારીરિક સ્વાસ્થ્ય માટે અનુકૂળ વાતાવરણમાં મોટા થવાનો અને વિકાસ કરવાનો, સમાનતા સાથે વર્તવાનો અને

ભેદભાવ ન રાખવાનો અવિભાજ્ય માનવ અધિકાર છે. ભારતના બંધારણ બાળકો સહિત તમામને મૂળભૂત અધિકારોની ખાતરી આપે છે. ગૌરવ સાથે જીવવાનો અધિકાર, વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાનો અધિકાર, ગોપનીયતાનો અધિકાર, સમાનતાનો અધિકાર અને ભેદભાવ સામેનો અધિકાર, તથા શોષણ સામેનો અધિકાર એ ભારતના બંધારણના ભાગ ૩ દ્વારા બાંહેધરી આપવામાં આવેલા મૂળભૂત અધિકારો છે.

૧૩. બાળકોને સ્વસ્થ રીતે અને સ્વતંત્રતા તથા ગૌરવની સ્થિતિમાં વિકાસ કરવાની તક અને સુવિધા આપવામાં આવે, અને બાળપણ તથા યુવાનીનું શોષણ સામે તેમજ નૈતિક અને ભૌતિક ત્યાગ સામે રક્ષણ કરવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવાની રાજ્યની જવાબદારી છે. તેના અથવા તેણીના વ્યક્તિત્વના સંપૂર્ણ અને સુમેળભર્યા વિકાસ માટે, બાળક સુખ, પ્રેમ અને સમજણના વાતાવરણમાં મોટું થવું જોઈએ અને શાંતિ, ગૌરવ, સહિષ્ણુતા, સ્વતંત્રતા, સમાનતા અને એકતાની ભાવનામાં ઉછેરવું જોઈએ. પોક્કસો માત્ર બાળકોને જાતીય ગુનાઓથી જ રક્ષણ આપતું નથી પરંતુ સામાન્ય રીતે બાળકના હિતનું, ભોગ બનનાર તરીકે તેમજ સાક્ષી તરીકે પણ રક્ષણ કરે છે. જે બાળક જાતીય ગુનાઓનો ભોગ બન્યો હોય અથવા જે કાયદાના સંઘર્ષમાં હોય તેની ઓળખ છતી કરવી એ બાળકના ગૌરવના અધિકાર અને ક્ષોભજનક સ્થિતિ વિના જીવવાના અધિકારનો મૂળભૂત ભંગ છે. નિપુણ સક્ષેના (ઉપર મુજબ) ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું પણ અવલોકન કર્યું છે કે કોઈ શંકા નથી કે જે

ગુનો આચરવામાં આવે છે તેનો અહેવાલ આપવો તે મીડિયાની ફરજ છે, પરંતુ મીડિયા બળાત્કાર અથવા બાળકો સામેના જાતીય ગુનાઓના કેસોમાં ભોગ બનનારનું નામ અને ઓળખ જાહેર કર્યા વિના આ કરી શકે છે. આવા તમામ કેસોની જાણ કરવાનો મીડિયાને માત્ર અધિકાર જ નથી પરંતુ જવાબદારી પણ છે. જો કે, મીડિયાએ તેને સનસનાટીભર્યું ન બનાવવા સાવચેત રહેવું જોઈએ. મીડિયાએ ભોગ બનનાર સાથે વાત કરવાનું ટાળવું જોઈએ કારણ કે જ્યારે પણ ભોગ બનનાર દુઃખની વાતનું પુનરાવર્તન કરે છે, ત્યારે ભોગ બનનાર ફરીથી તે આઘાતમાંથી પસાર થાય છે જેમાંથી તે પસાર થઈ ચૂક્યો/ચૂકી છે. પુખ્ત અને બાળકો બંને ભોગ બનનારાઓના ઉત્તમ હિતને ધ્યાનમાં રાખીને આવા કેસોનું રિપોર્ટિંગ સંવેદનશીલતાથી થવું જોઈએ. આવા કેસોને સનસનાટીભર્યા બનાવવાથી ટેલિવિઝન રેટિંગ પોઈન્ટ્સ (ટી.આર.પી.) મળી શકે છે પરંતુ મીડિયાની વિશ્વસનીયતામાં કોઈ વધારો થતો નથી.

૧૪. આ કોર્ટના મતે, જાતીય હુમલાનો ભોગ બનનાર સગીર બાળકીની ઓળખ જાહેર કરવા બદલ હાલના અરજદાર સામે પ્રથમદર્શી કેસ બને છે. આ કેસમાં ચોક્કસપણે ટ્રાયલની જરૂર છે અને, તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે વાદગ્રસ્ત એફઆઈઆર કોઈપણ હસ્તક્ષેપને પાત્ર છે. આ કોર્ટની અંતર્ગત હકૂમતના ઉપયોગમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ કેસ બનતો નથી. પરિણામે, હાલની અરજી રદ થવાને પાત્ર છે અને તદનુસાર રદ કરવામાં આવે છે.

(એમ. કે. ઠક્કર, ન્યાયમૂર્તિ)

This is an AI-assisted translation.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.